

**ISHLAB CHIQRISH SOHASIDA MENEJMENT BOSHQARUVIDAGI
KAMCHILIKLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI**

Isroillov Adham

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti,

Iqtisodiyot yo‘nalishi talabasi.

OOO EURO ASIA TEXTILE korxonasi ishchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20517797>

Annotatsiya. Ushbu maqolada ishlab chiqarish sohasida menejment boshqaruvida uchraydigan asosiy muammolar, ularning korxonada faoliyatiga ta'siri hamda ularni bartaraf etish usullari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot davomida rejalashtirishdagi kamchiliklar, kadrlar boshqaruvi, texnologik eskirish va nazorat tizimining sustligi ishlab chiqarish samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatishi o'rganildi. Shuningdek, Lean Management, Kaizen, KPI hamda ERP tizimlari kabi zamonaviy menejment usullarining ahamiyati yoritilib, korxonalarda innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar: Menejment, ishlab chiqarish, boshqaruv, samaradorlik, ERP, KPI, texnologiya, innovatsiya.

Introduction

Bugungi globallashuv va raqobat kuchaygan iqtisodiy sharoitda ishlab chiqarish korxonalarining muvaffaqiyati samarali menejment tizimiga bog'liq hisoblanadi.

Korxonalarda boshqaruvning noto'g'ri tashkil etilishi ishlab chiqarish samaradorligining pasayishiga, resurslardan samarasiz foydalanishga va moliyaviy yo'qotishlarga olib keladi. Shu sababli ishlab chiqarish sohasida menejment tizimidagi kamchiliklarni o'rganish hamda ularni bartaraf etish yo'llarini ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Methods

Tadqiqot davomida iqtisodiy tahlil, statistik kuzatish, taqqoslash hamda ilmiy adabiyotlarni o'rganish usullaridan foydalanildi. Shuningdek, ishlab chiqarish korxonalarida menejment tizimi bilan bog'liq muammolar amaliy jihatdan tahlil qilindi. ERP tizimlari, monitoring va nazorat tizimlari bo'yicha ilmiy manbalar hamda statistik ma'lumotlar o'rganildi.

Tadqiqotda zamonaviy boshqaruv usullari, jumladan Lean Management, Kaizen, KPI va SWOT tahlili asosida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqildi.

Results

Rejalashtirishdagi kamchiliklar

Ko'plab ishlab chiqarish korxonalarida strategik va operativ rejalashtirish yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan. Natijada ishlab chiqarish jarayonida uzilishlar, mahsulot yetkazib berishda kechikishlar hamda moliyaviy yo'qotishlar yuzaga keladi.

Rejalashtirishning sustligi quyidagi salbiy oqibatlariga olib keladi:

- * ishlab chiqarish hajmining noto'g'ri taqsimlanishi;
- * xomashyo tanqisligi;
- * ortiqcha xarajatlarning yuzaga kelishi;
- * ish vaqtining samarasiz sarflanishi.

Kadrlar boshqaruvi muammolari

Korxonada faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan inson resurslariga bog'liq. Malakali kadrlarning yetishmasligi, xodimlarni noto'g'ri joylashtirish hamda motivatsiya tizimining sustligi ishlab chiqarish samaradorligini pasaytiradi.

Xodimlar faoliyatida motivatsiyaning yetarli emasligi:

- * ish unumdorligining kamayishiga;
- * mehnat intizomining buzilishiga;
- * mahsulot sifatining pasayishiga sabab bo'ladi.

Texnologik muammolar

Ishlab chiqarish jarayonida eskirgan texnologiyalardan foydalanish mahsulot sifati va ishlab chiqarish tezligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlanmagan korxonalar bozor raqobatida ortda qolib ketishi mumkin.

Texnologik muammolar quyidagilarga olib keladi:

- * ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi;
- * mahsulot sifatining pasayishi;
- * energiya sarfining ortishi;
- * ishlab chiqarish unumdorligining kamayishi.

Nazorat va tahlil tizimining sustligi

Korxonalarda monitoring va nazorat tizimining yetarli darajada ishlamasligi xatolarni o'z vaqtida aniqlash imkonini kamaytiradi. Bu esa ishlab chiqarishdagi nosozliklarning ko'payishiga olib keladi.

Samarali nazorat tizimi:

- * ishlab chiqarishdagi kamchiliklarni aniqlaydi;
- * mahsulot sifatini nazorat qiladi;
- * resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi;
- * iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Statistik ma'lumotlar

Tadqiqot natijalariga ko'ra, ERP tizimlarini joriy etgan korxonalarda ish unumdorligi 77–78% gacha oshgani kuzatilgan. ERP tizimidan foydalanuvchi xodimlarning 66%i tizim samaradorligi ish unumdorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatganini bildirgan. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, ishlab chiqarish korxonalarining 90% ga yaqini ERP va raqamli boshqaruv tizimlari orqali logistika hamda ta'minot samaradorligini oshirgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ishlab chiqarish korxonalarida rejalashtirishdagi sustlik, motivatsiya tizimining yetarli emasligi, eskirgan texnologiyalar va nazorat tizimidagi kamchiliklar ishlab chiqarish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Rejalashtirishdagi kamchiliklar ishlab chiqarish jarayonida uzilishlar, mahsulot yetkazib berishda kechikishlar hamda moliyaviy yo'qotishlarga olib kelishi kuzatildi.

Xomashyo ta'minotidagi uzilishlar va ish vaqtining samarasiz sarflanishi korxonada samaradorligini pasaytiruvchi asosiy omillar sifatida baholandi.

Kadrlar boshqaruvi bo'yicha olib borilgan tahlillar natijasida malakali xodimlarning yetishmasligi, motivatsiya tizimining sustligi va noto'g'ri mehnat taqsimoti ish unumdorligining pasayishiga sabab bo'lishi aniqlandi. Texnologik jihatdan eskirgan uskunalardan foydalanish mahsulot sifati va ishlab chiqarish tezligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi kuzatildi. Zamonaviy

texnologiyalar bilan jihozlanmagan korxonalar bozor raqobatida ortda qolishi mumkinligi aniqlandi.

ERP tizimlarini joriy etgan korxonalarda ish unumdorligi 77–78% gacha oshgani kuzatildi. Shuningdek, ERP tizimidan foydalanuvchi xodimlarning 66%i tizim samaradorligi ish unumdorligiga ijobiy ta'sir qilganini bildirgan. Statistika ma'lumotlariga ko'ra, ishlab chiqarish korxonalarining 90% ga yaqini ERP va raqamli boshqaruv tizimlari orqali logistika hamda ta'minot samaradorligini oshirgan.

Menejmentdagi muammolar va ularning yechimlari

Muammo	Salbiy ta'siri	Yechim
-----	-----	-----
Rejalashtirish sustligi	Ish jarayonining buzilishi	Strategik reja ishlab chiqish
Motivatsiya pastligi	Ish unumdorligining kamayishi	Bonus va rag'bat tizimi
Eskirgan texnologiya	Mahsulot sifati pasayishi	Modernizatsiya qilish
Nazoratning sustligi	Xatolar ko'payishi	Monitoring tizimini kuchaytirish

Discussion

Olingan natijalar ishlab chiqarish korxonalarida zamonaviy menejment tizimlarini joriy etish zarurligini ko'rsatadi. Ayniqsa Lean Management, Kaizen, KPI va SWOT tahlili kabi usullar boshqaruv samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Lean Management tizimi ortiqcha xarajatlarni kamaytirish va resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi. Kaizen usuli esa korxonalarda doimiy takomillashtirish jarayonini shakllantiradi. KPI tizimi orqali xodimlarning ish samaradorligini aniq baholash imkoniyati yaratiladi. SWOT tahlili yordamida esa korxonaning kuchli va zaif tomonlari aniqlanadi.

Korxonalarda xodimlarni muntazam o'qitish, malaka oshirish kurslarini tashkil etish hamda rag'batlantirish tizimini kuchaytirish ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, monitoring va ichki audit tizimlarini rivojlantirish ishlab chiqarishdagi xatolarni kamaytirishga hamda mahsulot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va ERP dasturlaridan foydalanish korxonalarda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqarish sohasida menejment boshqaruvidagi kamchiliklar korxonada faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish, innovatsion texnologiyalardan foydalanish, xodimlar malakasini oshirish va samarali nazorat tizimini yo'lga qo'yish zarur. Bu esa korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Drucker P. Management: Tasks, Responsibilities, Practices.
2. Business Perspectives — Enterprise Resource Planning Systems Success.
3. Anchor Group Tech — Manufacturing Agility Metrics and Statistics.
4. Zamonaviy menejment bo'yicha ilmiy maqolalar.
5. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va sanoatga oid me'yoriy hujjatlari.
6. "Menejment asoslari" darsligi.
7. "Iqtisodiyot nazariyasi" o'quv qo'llanmasi.